

Секція 7. Моделювання та інноваційні технології в економічній сфері.

Головач О. П., спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
Житомирського агротехнічного фахового коледжу,
Головач К. С., к.е.н., викладач спеціальних економічних дисциплін
Житомирського агротехнічного фахового коледжу

МОДЕЛЮВАННЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Однією з ключових характеристик успішності бізнесу є рентабельність. Позитивна динаміка рентабельності за періодами свідчить про ефективність господарських рішень у поточному періоді та перспективність реалізації проєктів економічного й соціального спрямування в майбутньому. Показники рентабельності є критерієм якості системи управління та індикатором інвестиційної привабливості підприємства. Організація бізнесу на принципах прибутковості, пошук чинників і резервів підвищення рентабельності діяльності є важливим напрямом діяльності українських підприємств. Показники рентабельності діяльності є невисокими. У 2021 р. вони становили загалом за підприємствами України 0,9 %, зокрема за великими - 1,0 %, середніми - 2,1 %, малими - мінус 1,8 % [2].

Забезпечення рентабельності діяльності є особливо актуальним завданням для власників і менеджерів українських підприємств за сучасних умов повномасштабного російського вторгнення. Від початку війни сума прямих збитків, завданих інфраструктурі України, визначена на рівні 127,0 млрд дол. США, у тому числі збитки в промисловій сфері - 9,9, у транспортній - 2,7, в агропромисловому комплексі й земельних ресурсах - 6,6, у торгівлі - 2,4 [1]. Відновлення економіки підприємств потребує значних коштів, одним із джерел яких є прибуток. Розуміння чинників рентабельності сприяє формуванню стратегії адаптації підприємства до роботи в умовах воєнного стану та в післявоєнний час. Згідно з дослідженням, проведеним у рамках

ініціативи щодо відновлення економіки України, понад 30,0 % українського бізнесу вже адаптувалися до нових реалій і мають бізнес-стратегію та/чи бізнес-план розвитку [4]. Основними чинниками розвитку бізнесу в майбутньому власники та провідні менеджери підприємств вбачають: унікальні ділові зв'язки, партнерства (41,6 % респондентів), технологічні (38,9 %) та бізнес-інновації (20,9 %), масштаб бізнесу та швидкість обороту коштів (20,8 %) [3].

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати аналізу свідчать, що протягом досліджуваного періоду діяльність більшості підприємств сукупності була прибутковою. Установлено, що позитивний фінансовий результат за сукупністю зумовлено значною кількістю прибуткових підприємств у її складі (11-14 із 15 досліджених підприємств). Проте діагностовано зростання негативного фінансового результату за групою збиткових підприємств.

Аналіз показників рентабельності активів і власного капіталу за вибірковою сукупністю підприємств засвідчив їх зменшення (табл. 1).

Таблиця 1.

Рентабельність активів і власного капіталу за вибірковою сукупністю підприємств за 2016-2021 рр.

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Рентабельність активів (ROA) за вибірковою сукупністю підприємств, у середньому, %	12,7	9,4	1,4	2,6	8,3	3,2
Рентабельність власного капіталу (ROE) за вибірковою сукупністю підприємств, у середньому, %	46,2	35,7	9,8	12,9	22,1	10,9

У результаті розрахунків регресійні моделі рентабельності активів та власного капіталу набули такого вигляду:

$$ROA=39,52+3,51SL-2,85SIZE, \quad (1)$$

$$ROE=64,89-1,05LEV+1,68SL-3,38SIZE. \quad (2)$$

Для всіх ознак, включених до моделей, Р-значення склали менше 0,5 (табл. 2).

**Результати регресійного аналізу (у разі включення до моделей
обраних факторних величин).**

Залежність	Показник	Коефіцієнт	P-значення
ROA=f (SL; SIZE)	γ-перетин	39,52	0,256
	SL	3,51	0,004
	SIZE	-2,85	0,223
ROE= f (LEV; SL; SIZE)	γ-перетин	64,89	0,168
	LEV	-1,05	0,002
	SL	1,68	0,237
	SIZE	-3,38	0,276

Висновки. За результатами аналізу виявлено зменшення показників рентабельності активів і рентабельності власного капіталу. Визначено напрям та силу впливу на рентабельність чинників, що відображають основні економічні аспекти діяльності підприємства. Виявлено, що помітний та прямий вплив на рентабельність підприємства чинить платоспроможність, слабкий та зворотний - оборотність товарних запасів. Вплив на рентабельність підприємства оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнта фінансового левериджу є прямим, але дуже слабким.

Визначено напрям та силу впливу на рентабельність чинників, що відображають неекономічні аспекти діяльності підприємства. Виявлено, що помітний та прямий вплив на рентабельність підприємства чинять узгодженість управлінських рішень і активність упровадження соціально спрямованих заходів; помітний, але зворотний - розмір підприємства.

Список використаних джерел

1. Sunardi, N., Husain, T., & Kadim, A. Determinants of Debt Policy and Company's Performance. *International Journal of Economics and Business Administration*. 2020. 8(4). Pp. 204-213.

2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 11.03.2023).

3. Ключові результати дослідження стану та потреб українського бізнесу

URL: <https://cid.center/key-results-of-the-study-of-the-state-and-needs-of-ukrainian-business/> (дата звернення: 11.03.2023).

4. Стан і потреби бізнесу в Україні, регіональні тенденції, літо 2022 URL:

<https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-ukraini-regionalni-tendencii-lito-2022> (дата звернення: 11.03.2023).